

УДК 371.311.4

**FORMATION OF FUTURE TEACHERS OF PRIMARY CLASSES OF
READYNESS FOR THE USE OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES IN
WORKING WITH PARENTS****ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ГОТОВНОСТІ
ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ З БАТЬКАМИ****Androsova N. M. / Андросова Н. М.***к.р.с. / к.п.н.*

ORCID: 0000-0002-4642-1244

*Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University,**Kropyvnytskyi, Shevchenka, 1, 25006**Центральноукраїнський державний педагогічний університет**імені Володимира Винниченка**м. Кропивницький, вул. Шевченка, 1, 25006*

Анотація. *Виявлена проблема співпраці майбутнього вчителя початкових класів до роботи з батьками. Запропоновано шлях формування готовності вчителя через опанування інтерактивними технологіями. Наведені етапи організації навчання студентів різним вправам для організації співробітництва з батьками учнів та варіантів інтеракції між усіма учасниками освітнього процесу.*

Ключові слова: *навчання студентів, вчитель початкових класів, учасники освітнього процесу, готовність вчителя, робота з батьками, співпраця, інтерактивні технології.*

Вступ.

Родина є основною інституцією для фізичного, психічного та соціального розвитку дитини, її соціалізації, забезпечує економічну, психологічну, фізичну безпеку і захищеність своїм членам. Сім'я несе відповідальність за створення належних умов для цього. Реалізація складних завдань родини із забезпечення необхідних умов для розвитку здорової дитини, її виховання та освіти відбувається у тісному зв'язку із закладами освіти.

Важливо, щоб готовність до співпраці школи та сім'ї формувалася у майбутніх учителів у процесі їхньої професійної підготовки. Опитування студентів IV курсу, майбутніх учителів початкових класів, проведене після завершення педагогічної практики, засвідчило, що серед труднощів, які виникали у них під час практичної роботи, є організація взаємодії з батьками учнів через недостатню зацікавленість батьків у співробітництві, дещо зневажливого ставлення до майбутніх учителів із-за їх молодого віку, відсутності власних дітей та досвіду батьківського виховання, не усвідомлення суті проблем сучасних сімей та дітей. Виникнення таких труднощів зумовлене рядом протиріч у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів: між програмними вимогами і реальною підготовкою майбутніх учителів; між абстрактними уявленнями про майбутню професійну діяльність і багатофункціональністю професійної діяльності вчителя; між спрямованістю навчальних дисциплін професійної підготовки на формування окремих компетентностей і потребою поєднувати різні види фахової діяльності у майбутньому.

Основний текст.

Проблема формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності важлива для викладачів закладів вищої освіти у практичному плані. Реалізація Концепції нової української школи [6], Державного стандарту початкової освіти [4] актуалізує вимоги щодо рівня готовності майбутніх учителів до педагогічної діяльності задля досягнення мети усебічного розвитку дитини, її компетентностей, формування цінностей, розвитку самостійності особистості.

Д. Ветрова [2], узагальнюючи погляди Б. Ананьєва, І. Брякової, М. Дьяченка, Л. Кандибович, А. Ліненко, О. Ноговіциної, А. Пуні, В. Сластьоніна, Л. Соколовської, відзначає, що професійна готовність включає взаємодію компонентів: теоретичного (рівень засвоєння навчального матеріалу, інтелектуальна включеність у навчально-професійну діяльність); практичного (рівень практичних умінь, обсяг мобілізаційних, орієнтаційних, операціональних умінь); психологічного (рівень особистісного саморозвитку, рефлексивність, мотивація на досягнення успіху, емоційна стійкість і соціальна зрілість).

Ми визначаємо готовність як інтегроване системне утворення особистості, що характеризує її вибіркочув активність при підготовці та включенні до діяльності. Компонентами готовності доцільно розглядати ставлення до діяльності, мотиви, знання про предмет і способи діяльності, вміння та способи їх практичного втілення, уміння оцінювати власні можливості та ступінь досягнення результату, сформованість емоційно-вольової сфери особистості.

Стосовно підготовки майбутніх учителів до роботи з родиною ці компоненти можуть бути конкретизовані таким чином: усвідомлення особистісної та суспільної значущості співробітництва вчителя початкових класів із всіма членами родини учня; ціннісне ставлення до сім'ї та до взаємодії з нею; розуміння суті проблем сучасних сімей та дітей; позитивна мотивація вдосконалення знань та вмінь організації взаємодії вчителя та родини учня; володіння різноманітними способами вирішення професійно-педагогічних завдань співробітництва школи та сім'ї, комунікативною культурою, здатністю до рефлексії, емпатії та емоційної стійкості, уміннями організовувати спільну виховну діяльність вчителя з учнями та їх батьками, формування педагогічної культури батьків; мобілізація сил, самоконтроль, самонавіювання з метою налагодження оптимальної психологічної атмосфери в спілкуванні з батьками учнів; уміння зіставляти ступінь досягнення бажаного результату взаємодії вчителя з батьками учнів, із власними можливостями та рівнем домагань.

Майбутні учителі початкових класів мають розуміти, що успішність освітнього та виховного процесу з молодшими школярами залежить від злагодженості дій усіх його учасників, у тому числі, й батьків вихованців, коли учитель і батьки учнів усвідомлюють потребу співробітництва, довіри у складному процесі виховання.

Розглянемо окремий аспект підготовки майбутніх учителів початкових класів до використання інтерактивних технологій у роботі з родинами вихованців. Інтерактивні технології є ефективними в роботі з батьками

вихованців з огляду на те, що початкова школа має працювати на засадах педагогіки партнерства, в основі якої є спілкування, взаємодія та співпраця між учасниками освітньо-вихованого процесу, а отже, має здійснюватися діалог і багатостороння комунікація між ними [6]. Вважаємо, що така підготовка буде ефективною у процесі проведення практичних занять із навчальних дисциплін «Педагогічні технології в початковій школі» та «Робота вчителя з батьками» із використанням саме інтерактивних технологій навчання.

Науковці О. Біда [1], А. Гін [3], О. Комар [5], О. Пометун та Л. Пироженко [7], Г. Ярош [8] переконливо обґрунтовують необхідність використання у навчальному процесі інтерактивних технологій з опорою на різноманітні психолого-педагогічні ситуації, що наближені до реальних умов. Використання інтерактивних технологій навчання у підготовці майбутніх учителів урахує потребу зближення процесу навчання із життям, оволодіння майбутніми учителями саме такими знаннями й уміннями, які будуть необхідні їм у практичній діяльності.

Інтерактивні педагогічні технології є продуктивними також під час організації співробітництва школи та родини молодших школярів із урахуванням особливостей навчання дорослих. У процесі взаємодії відбувається безпосереднє спілкування вчителя, батьків учнів, інших членів їх родин, які мають різний життєвий досвід, різні погляди на мету та способи виховання дітей. Залучення людей з різним досвідом виховання під час використання інтерактивних технологій сприяє обміну інформацією, руйнуванню стереотипів щодо організації життєдіяльності дітей, оволодіння ними життєвими компетентностями, формування особистісних якостей. Крім того, більшість батьків учнів цінує свій час, психологічно не сприймає традиційні форми роботи школи з родиною, як от: лекції, батьківські збори у формі інформування вчителем батьків про проблеми класу тощо. Тому доцільно залучати членів родин молодших школярів до спільного вирішення конкретних проблем із чітким усвідомленням кожним членом батьківської спільноти мети діяльності, з максимальним використанням їх життєвого досвіду. Використання інтерактивних технологій дозволяє створювати неформальну, неавторитарну атмосферу взаємодії, взаєморозуміння та взаємоповаги, коли вчитель сприймається батьками як консультант, колега, що прагне до створення команди однодумців у вихованні дітей.

Під час підготовки майбутніх учителів до використання інтерактивних технологій навчання у процесі організації співробітництва із батьками ефективними були колективно-групові (мікрофон, незакінчені речення, мозковий штурм, навчаючи – вчуся, ажурна пилка та ін.) та кооперативні (робота в парах, змінні трійки, два – чотири – всі разом, карусель, робота в малих групах, акваріум тощо) форми організації навчання, що сприяли формуванню умінь і навичок ведення діалогу, уміння доводити власну думку, бачити проблему з різних сторін педагогічного процесу та з точки зору різних учасників виховного процесу (вчителя, батьків, учнів), знаходити оптимальні шляхи вирішення проблем, що виникають у процесі взаємодії вчителя, учнів та їхніх батьків.

Готовність до використання інтерактивних технологій навчання у співробітництві вчителя та батьків учнів є результатом теоретичної і практичної підготовки, що відбувається завдяки дотриманню певної послідовності роботи для забезпечення формування всіх її компонентів.

На першому, мотиваційно-установлювальному етапі роботи використання інтерактивних технологій сприяє стимулюванню активності всіх студентів, усвідомленню ними ролі інтерактивних технологій не лише у навчанні молодших школярів, а й у процесі організації співробітництва вчителя з батьками учнів. Використання інтерактивних технологій навчання, які передбачають діалогічну взаємодію, створюють комфортні умови для співробітництва, обміну досвідом, групового згуртування, налагодження сприятливої психологічної атмосфери.

Метою теоретичного етапу є актуалізація та узагальнення знань щодо організації співробітництва вчителя початкових класів, суті інтерактивних технологій, їх ролі у налагодженості співпраці вчителя та батьків учнів, оволодіння знаннями про специфіку використання інтерактивних технологій у роботі з дорослими. На цьому етапі ефективними є такі інтерактивні технології: «Броунівський рух», «Ажурна пилка», «Мозкова атака», що дають можливість актуалізувати знання студентів щодо напрямків спільної діяльності закладу освіти та родини: надання педагогічним колективом школи психолого-педагогічної допомоги батькам у вихованні дітей; узгодженість у підходах до дитини; об'єднання зусиль в організації життєдіяльності школярів; підвищення педагогічної культури батьків.

На операційно-діяльнісному етапі відбувається застосування теоретичних знань, розвиток практичних умінь конструювання, моделювання, перцепції, рефлексії при розробці можливих сценаріїв використання інтерактивних технологій з метою налагодження співробітництва з батьками учнів, залучення їх до виховної роботи в класів.

Спочатку студентів залучаємо до репродуктивної діяльності, коли потрібно на основі запропонованого опису використання інтерактивних технологій у роботі з батьками учнів, проаналізувати доцільність застосування таких технологій, визначивши, яким чином відбувалося конструювання та моделювання їх використання, які умови гіпотетично вплинули на підбір саме такої технології роботи з батьками учнів. Тут ефективною є інтерактивна технологія «ПРЕС», що дозволяє зайняти й чітко аргументувати певну позицію з обговорюваної проблеми. Студентам потрібно сформулювати твердження, що стосується ефективності конкретної інтерактивної технології, виразно і в стислій формі навести переконливі аргументи на підтвердження цього твердження, навести приклади, на підтримку своєї позиції, сформулювати висновок щодо доцільності використання технології в інших ситуаціях. Завершується така робота перевіркою ефективності використання описаної технології у процесі ділової гри.

У подальшому переходимо до репродуктивно-пошукового рівня діяльності: пропонуються ситуації, які є різні за метою організації співпраці вчителя та батьків учнів, опис традиційних методів взаємодії вчителя та батьків

учнів, що використовуються для досягнення вказаних цілей. Студентам потрібно в результаті застосування інтерактивних технологій запропонувати різні варіанти використання цих технологій для досягнення визначених цілей та обґрунтувати їх ефективність на основі порівняння між собою та з традиційними методами взаємодії вчителя з родиною вихованців. У цьому разі доцільно скористатися технологією «Дерево рішень», що є варіантом спільного розв'язання конкретної проблемної задачі, допомагає студентам проаналізувати та краще зрозуміти механізм прийняття складних рішень. Першим кроком спільної діяльності студентів є формулювання кінцевої мети діяльності, наприклад, залучення батьків учнів до проведення спортивних свят в класі. Другий крок: розчленування загальної мети діяльності на окремі завдання, наприклад, визначення форми участі батьків у святі (лише підготовка чи активна участь разом з дітьми), визначення форми спортивного свята (проведення естафет чи доповнення їх інтелектуальними конкурсами, чи заочна подорож на різні спортивні об'єкти); визначення місця проведення (спортивний зал школи чи майданчик, парк біля школи). Третій крок: визначення сукупності можливих дій для досягнення мети, наприклад, обговорення форми проведення спортивного свята, участі в ньому батьків може відбуватися за допомогою інтерактивної технології «Коло ідей», коли кожна група батьків буде пропонувати свої варіанти дій. Четвертий крок: оцінка можливих варіантів дій з точки зору можливостей досягнення мети та ризиків, наприклад, можливим ризиком залучення батьків до співпраці за допомогою інтерактивної технології «Коло ідей» є упередженість деяких батьків щодо взаємодії з іншими батьками, висування ними лише стандартних способів досягнення визначеної мети. Останній крок: прийняття рішення щодо використання оптимальної інтерактивної технології для досягнення визначеної мети.

Найбільш складною для студентів є пошукова інтерактивна діяльність щодо конструювання оптимального використання інтерактивних технологій для вирішення завдань організації співробітництва вчителя та родин учнів залежно від різних умов: типології сімей; їх ставлення до закладу освіти, до вчителя; готовності батьків учнів брати участь у спільній виховній роботі; педагогічної культури батьків учнів; умінь взаємодіяти з учителем та всіма батьками учнів класу та ін. Процес удосконалення умінь проєктування способів застосування інтерактивних технологій у спільній виховній роботі з батьками учнів стає повноцінним за умови взаємодії всіх студентів із урахуванням усіх основних і побічних чинників, що впливають на удосконалення педагогічної майстерності.

На цьому етапі пропонуємо студентам використати інтерактивну технологію «Робота в малих групах». Кожен студент заздалегідь готує зразки використання інтерактивних технологій взаємодії учителя початкових класів із батьками учнів у залежності, наприклад, від готовності батьків учнів брати участь у спільній виховній роботі: а) у батьків учнів є бажання спільно діяти з учителем у виховній роботі, знають і вміють взаємодіяти як з учителем, так і учнями класу та їх батьками; б) у батьків учнів є бажання спільно діяти з учителем у виховній роботі, але недостатньо знань і умінь такої роботи;

в) батьки учнів вважають, що всю виховну роботу в класі повинен здійснювати учитель, не залучаючи до цього родину.

На занятті студенти об'єднуються в групи по 3–4 особи. В ході вступного інструктажу нагадуються особливості роботи «спікера», «доповідача», «експерта», «секретаря», встановлюються часові обмеження роботи мікрогруп. Кожна мікрогрупа студентів презентує власні розробки використання інтерактивних технологій у спільній роботі вчителя початкових класів із родиною вихованців, обґрунтовуючи часові межі, на які розраховують використання запропонованої технології, обставини, що зумовили вибір інтерактивної технології. Наступним етапом є узагальнення доречності та ефективності підібраних технологій щодо мети виховної роботи та особливостей готовності батьків учнів співпрацювати із закладом освіти. «Експерти» кожної групи озвучують спільне бачення позитивних і негативних сторін розробок «конкурентів» та оцінюють можливі наслідки використання запропонованих інтерактивних технологій у роботі з батьками учнів.

Діагностико-оцінювальний етап формування готовності до використання інтерактивних технологій у процесі організації співробітництва учителя з батьками учнів реалізується за допомогою інтерактивної технології «Робота в парах: взаємна презентація». Студенти в парах проводять взаємне інтерв'ю щодо володіння інтерактивними технологіями для організації співробітництва вчителя і батьків учнів. Наступним кроком є представлення свого співрозмовника, його майстерності в ефективному використанні інтерактивних технологій. По завершенню взаємної презентації кожен студент у письмовому вигляді висвітлює такі питання: що я вмію робити найкраще; що я повинен удосконалити; моя заповітна мрія тощо. За бажаннями студенти можуть оприлюднити свої міркування.

Однією з умов ефективного формування готовності майбутніх учителів початкових класів до використання інтерактивних технологій для організації співробітництва школи і родини є готовність викладача до виконання ролі фасилітатора, який сприяє проявам ініціативи й особистісної взаємодії між студентами, спонукає їх до вироблення у себе компетентностей фасилітатора, що буде корисним у майбутній професійній взаємодії із батьками вихованців.

Успішність використання інтерактивних технологій у роботі з майбутніми вчителями початкових класів також залежить від чіткого визначення мети, яка досягається студентами у процесі використання таких технологій, спрямованості на майбутню професійну діяльність, від зв'язку проблеми, що вирішується під час застосування інтерактивної технології, із системою психолого-педагогічних знань, умінь, навичок, що актуалізують потребу студентів в індивідуальному відкритті способу розв'язання педагогічної задачі.

Важливим аспектом використання інтерактивних технологій є забезпечення діалогічності мислення і діяльності майбутніх фахівців, що створює умови для розгортання внутрішніх діалогів студентів як механізму мислення, їх взаємного збагачення новою інформацією про способи діяльності та оволодіння ними. Дидактично організоване діалогічне спілкування у цьому разі є складною єдністю різних уявлень учасників освітнього процесу про

педагогічну діяльність та про організацію співпраці вчителя з родиними вихованців. Воно виражає динаміку зіставлення різних точок зору учасників освітнього процесу та утворюється взаємозв'язками і взаємопереходами зовнішнього і внутрішнього діалогів.

Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до використання інтерактивних технологій у роботі з батьками вихованців за допомогою цих же технологій є ефективним, тому що студенти не просто засвоюють готові знання, а передбачається оволодіння особистісно значимим матеріалом, відбувається відпрацювання умінь і навичок, здійснюється вплив на когнітивну, емоційну та поведінкову сферу майбутніх фахівців.

Висновки.

Були розглянуті аспекти підготовки фахівця початкової ланки освіти за стандартами Концепції нової української школи згідно усвідомлення принципу партнерства учасників освітнього процесу й з батьками учнів початкових класів зокрема. Висвітлено технологію підвищення готовності майбутнього вчителя початкових класів до взаємодії з батьками шляхом використання інтерактивних технологій. Були отримані результати усвідомлення проблеми взаємодії майбутнього вчителя початкових класів з батьками школярів та виявлено шляхи подолання непорозуміння та налагодження спілкування через оволодіння технологіями інтерактивної співпраці.

Література:

1. Біда О. А. Структура і методика інтерактивного уроку (на прикладі курсу «Я і Україна»). Початкова школа. 2007. № 7. С. 17–19, С. 34.
2. Ветрова О. Д. Забезпечення готовності майбутніх соціальних педагогів до процесу взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку. *Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Психолого-педагогічні науки.* 2016. № 1. С. 162–166.
3. Гін А. О. Прийоми педагогічної техніки. Харків : Веста : Видавництво «Ранок», 2007. 176 с.
4. Державний стандарт початкової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF> (дата звернення 05.03.2018). Про внесення змін... від 24 липня 2019 р. №688. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення 27.07.2019).
5. Комар О. А. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивних технологій. Теоретико-методичні аспекти : монографія. Умань: РВЦ «Софія», 2008. 332 с.
6. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти. 2016. URL :<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 26.12.2017).
7. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібн. Київ : Вид. А. С. К., 2004. 192 с.
8. Ярош Г. О., Седова Н. М. Сучасний урок у початковій школі. 33 уроки з використанням технології розвитку критичного мислення. Харків: Основа,

2005. 240 с.

Abstract. *The internship of 4th year students revealed the problem of organizing interaction with parents of students and necessitated the formation of readiness of future primary school teachers to cooperate with the school and family.*

The components of readiness consider the attitude to activities, motives, knowledge of the subject and methods of activity, skills and methods of their practical implementation, the ability to assess their own capabilities and the degree of achievement, the formation of emotional and volitional sphere of personality.

Interactive technologies are effective in working with parents. Readiness to use interactive learning technologies in cooperation between teachers and parents of students is the result of theoretical and practical training. It occurs due to the observance of a certain sequence at the motivational-establishing, theoretical, operational-activity, diagnostic-evaluation stages of work.

When using interactive technologies, the dialogic thinking and activity of future specialists is ensured, which creates conditions for the development of internal dialogues of students.

Aspects of training a specialist in primary education according to the standards of the Concept of the new Ukrainian school are considered. The technology of increasing the readiness of future primary school teachers to interact with parents through the use of interactive technologies is highlighted.

Key words: *training of students, primary school teacher, participants of the educational process, teacher readiness, work with parents, cooperation, interactive technologies.*

Статья отправлена: 22.11.2021 р.

© Андросова Н. М.